

1934

1682

900

Anul I

1930

No. 9-10

Viata Săceleană

„Revistă cultural-informativă“

APARE LA SATULUNG — SĂCELE — BRAȘOV

„VIATA SĂCELEANĂ”

apare sub conducerea unui comitet.

Redacția și Administrația:
Șos. Reg. Ferdinand 801
Satulung-Săcele-Brașov

ABONAMENTE:

Pentru un an	80 lei
„ 1/2 an	50 lei
Pentru instituții și autorități .	160 lei

COLABORATORII REVISTEI:

Bran-Lemeny I. Al., Brânduș Gh. Buțu Ioan, Cârnu Romulus, Costin Lucian, Pr. Cruceanu Gr. Despan Ion, Ghelase Ioan, Iordache Ioan, Ivan Vasile, Jînga V. D-r, Lepedeanu D-tru, Marinescu Iosif, Mureșanu A., Moisiu N. Pirnea I., Pr. Popovici Zenovie, Roșculeț Matei, Soricu. I. U., Stroe Militaru- Al., Tudoran Victor, Verzea Nicolae.

Coloanele revistei „Viața Săceleană” rămân deschise tuturor aceluia, cari prin articolele lor înțeleg să contribuie la binele și progresul acestor sate.

Pentru abonați, cititori și colaboratori.

- Domnii cari nu sunt abonați și rețin primul număr trimis de noi, se consideră abonați pe tot anul.
- Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază
- Articolele referitoare la Săcele, vor fi preferate.
- Toate cărțile și revistele primite la redacție vor fi amintite.

„VIAȚA SĂCELEANĂ“

Apare sub conducerea unui comitet.

Redacția și Ad-ția : Șos. Regele Ferdinand 801 (Satulung Brașov)

Ingrijorări pentru viitor.....

In revista aceasta s'au scris multe lucruri frumoase și demne de reținut despre trecutul mocanilor Seceleni: S'a arătat belșugul în care trăiau pe vremuri economii de oi, cari cutreerau întinsele câmpii ale țării românești, ajungând chiar până în Crimeea, și cu toate acestea, legătura cu locul natal, era atât de puternică, încât din cele mai mari depărtări, la timpuri sorocite grăbiau rând pe rând la căminurile lor, unde-i aștepta dragostea părinților, soțiilor și copilașilor lor. Ce frumoasă și curată a fost viața familiară a mocanilor noștri — asta grație sentimentului religios ce era adânc săpat în sufletele lor . . .

Cetind sau ascultând povestirile bătrânilor despre cele trecute vremuri, nu poți decât să ferecești pe cei ce le-au apucat, și fără să vrei, făcând comparație între trecut și prezent, din punct de vedere economic, situația se prezintă posomorâtă astăzi, iar viitorul, plin de îngrijorare.

Nimeni nu va contesta opera de dreptate socială ce s'a făcut prin reforma agrară, — dureros este faptul, că la întocmirea ei, s'a trecut cu prea mare ușurință peste un important ram de economie națională, cum este oieritul, și expropriindu-se toate terenurile disponibile, s'a dat lovitură de moarte acelorora, a căror unică ocupație este economia de vite,

Pentru îndreptarea răului, s'au făcut intervenții singuraticе, s'au dat și memorii, însă nefiind sprijinite de nimeni — au rămas fără de niciun rezultat; astfel că vedem cu îndurerare cum an de an stagnează economia de oi, belșugul dispăre și oamenii amenințați în existența lor, se gândesc a pleca pe alte meleaguri mai norocoase...

În fața acestei triste situații, ce cu timpul amenință însuși existența elementului românesc în aceste comune, se naște întrebarea: făcutu-s'a tot ce se putea pentru înlăturarea acestui pericol?

Răspundem hotărât, nu!

Săcelele noastre au dat o pleiadă de distinși cărturari, profesori, ingineri, advocați, regustori înstăriți, și alți intelectuali, din șirul cărora norocul și vrednicia lor a făcut să se recruteze chiar miniștri, deputați și senatori — fără ca aceștia, cunoscând prea bine situația desperată a fraților, să vină vreodată la sfat cu localnicii asupra mijloacelor de găsire, pentru îndreptarea relelor ce amenință cu ruină o populație harnică și cinstită.

Oconsfătuirea tuturor fiilor distinși ai Săcelelor împreună cu intelectualii locali, ar găsi poate nu numai directive, ci și mijloace de recomandat de-a seceate pe mocanii noștri din situația precară în care se sbat.

Să nu uităm, că cu toții avem mare răspundere în fața lui Dumnezeu și a oamenilor de nepăsarea cu care privim agonia acestei cinstite populații.

Când toți, mari și mici vom lucra cu toată dragostea și interesul pentru curmarea răului, pentru găsirea mijloacelor de trai acomodate împrejurărilor de azi — avem credința, că vom ajunge la rezultate îmbucurătoare.

La aceasta însă se cere muncă, pricepere și stăruința tuturor bunilor fii ai Săcelelor noastre, — și asta curând, cât mai curând, — ca nu cumva trezirea noastră, să fie prea târzie.

Preotul ZENOVIE POPOVICI

MOCANII IN DOBROGEA LA 1845¹⁾

Cutreerător secular și pașnic de pământuri, citindu-și drumul în stelele cerului, cu bâta ca arma, cu străvechiul cojoc ca scut și adăpost și cu turma de oi ca oaste, păstorul, „mocanul“, a cucerit nu numai câmpiile ocolite de plugari din jurul Carpaților, ci și toată zona de stepe din jurul Mării Negre. A tras drumuri nouă prin împărăția ierburilor, a deschis vaduri, a săpat fântâni, a ridicat târle și odăi, descoperind valoarea unor pământuri neprețuite și părăsite, a întemeiat apoi sate și prin prăsila lui sănătoasă a colonizat un întreg colț de țară, mai frumoasă și mai temeinică decât orice colonizare oficială. Anticipând din vremuri tulburi aspirațiile naționale românești, fără să cunoască realizările trecutului, păstorul a croit hotarul Statului care trebuia să-i cuprindă neamul în vremea bărbăției. Prin neconținutele călătorii anuale până în colțurile cele mai depărtate ale Românișmului, el a urzit și a întărit unitatea națională, dovedind că nici Carpații, nici Dunărea nu sunt o piedică etnică și că viața românească nu se poate desfășura deplin și armonic decât sprijinindu-se pe țărnișurile cât mai întinse ale Mării. Prin așezarea lui străveche lângă valurile acestei Mări, prin botezul românesc pe care l-a dat atâtor locuri din preajma Mării, el a repetat istoria natală și ne-a creat din nou drepturi asupra atâtor ținuturi disputate de vecinii treziți prea târziu. Acest rost de precursor și făuritor al viitorului nu trebuie uitat în anul când serbăm alipirea oficială a unui pământ care de fapt a fost în totdeauna, chiar sub stăpânire turcească, legat organic de restul țării românești și nu a rămas înstreinat de cât politicește și pentru hârțiile cancelariilor.

După vechi datine păstorii ardeleni coborau în fiecare an din munți pe „drumurile oilor“ până la vadurile Dunării, de unde treceau cu turmele în câmpiile Dobrogei. Spre a apăra interesele acestor Mocani existau, pe lângă consulatul din Galați, încă două vice consulatate la Hârșova și Rușciuc, adică la cele două vaduri mai însemnate ale

1) După revista „Graiul românesc“ an II no. 3 (1928)

Dunării. Tot la Hârșova se află și „Starostia Mocanilor“. Cât de mare nevoie era de această organizație, arată o întâmplare din 1851, care tulbură viața ciobănească și provoacă un schimb de corespondență între consulat, vice-consulate și autoritățile turcești. „Aionul“ din Constanța, Hagi Mamed, călcând învoielile anterioare, cu dela sine putere pretinde o împovărare a dărilor și dă un termen de conformare numai de zece zile. Mocanii alarmați aleargă la Stărostia mocănească din Hârșova. Se pun în mișcare consulatul și vice-consulatele, care fac plângere lui Sait-Pașa din Silistra. „Exilența Sa“ ascultă plângerea, făgăduiește dreptate Mocanilor supuși austriaci, dar observă că din înalta poruncă a Porții vor trebui să plătească Beilicu și Ciubuc Parasse toți mocanii stabiliți în Turcia sau cari nu pot face dovadă că se întorc în fiecare an în patria lor (dass Beilik und Czibuk parasse von allen jenen Mokanen genommen werden sollen die in der Türkei ansässig, oder die nicht ausweisen können dass sie alljährig in ihr Heimath rückerkehren). Observarea e foarte importantă. Ea dovedește că în afară de Mocani legați în fiecare an de satele lor ardelenesti — vom vedea cât de important e și numărul acestora — existau Mocani stabiliți mai de mult în Dobrogea și numărul acestora trebuie să fi fost însemnat fiindcă atrăsese atențiunea chiar a înaltei Porți care le pretinde plata dărilor.

Întâmplarea a făcut ca actele acestei afaceri să-mi cadă în mână. Cel mai important document este un „Ausweis“ al economilor de turme ardeleni aflători în Bulgaria (Ausweis über die in Bulgarien sich aufhaltenden siebenbürgischen Schaf-Economen), deci numai a bacilor cari recunoșteau supușenia austriacă și o puteau dovedi. Documentul, copie al unui act din 1845, cuprinde următoarele zece coloane: 1) Nr. curent, 2) Numele de botez și de familie, 3) Vârsta, 4) Locul nașterii, 5) Titlul de supușenie austriacă: pasport, patentă etc., 6) Districtul turcesc în care se află cu turma, 7) Numărul și alcătuirea turmelor, 8)

1). Ele aparțin părintelui Sântion din Cernat (Jud. Brașov) și au fost obținute prin intervenția prietenului meu G. T. Kirileanu. Amândouă le aduc cele mai călduroase mulțumiri.

Dacă posedă „Reghia“ ardeleană, cu data, No. și cifra de impozit, 9) Dacă a plătit Beilicul și alte dări autorităților turcești, cu indicarea „Tescherelei“ respective, 10) Observațiuni (indicarea sumei de plăști plătiți).

Până când se vor putea publica integral toate aceste documente, care pot fi considerate ca o continuare a memoriului d-lui Andrei Veress: Păstoriilor ardeleni în Moldova și Țara Românească (până la 1821), Acad. Rom. Mem. Sect. Ist. Seria III, Tom. VII, Mem. 6, (Buc. 1927), cred că e folositor să dau un extras al rubricilor însemnate din „Ausweis“. E argumentul cel mai puternic împotriva celor cari contestă românizarea Dobrogei înainte de anexare și însemnătatea păstrării ritului românesc în această provincie.

G. Valsan

Condică de economii de oi ardeleni aflători în Bulgaria

Nr. cur.	Numele de botez și de familie ¹⁾	Vârsta	Locul de naștere	Distr. turcesc în care se află cu turma	Numărul vitelor
1	Preotul Ioham Werza	44	Cernat (j. Brașov	Hârșova	2100 oi, 173 cai, buc. vite.
2	Zaharias Blebia	35	" "	"	1800 oi, 165 cai, 75 bucați vite.
3	Kosma Berkar	34	" "	"	(ambii frați au în muni: 3140 oi, cai, 128 vite.
4	Radu Berkar	24	" "	"	
5	Frații Ion și C-tin Morojan	24	Bacifalău (j. Br.	Babada(g)	4500 oi și 210 cai
6	Gheorghe Roska	53	Hosufalău (j. Br.	Hârșova	2100 oi.
7	Gheorghe Buzatu	35	" "	"	2370 oi, 50 cai
8	Gheorghe Golia	25	" "	Babadag	6000 oi, 100 cai
9	Elias Muntjanu	38	Șaptesate	"	800 oi.
10	Sztann Baltak	45	Porcăreni j. Br.	"	1440 oi
11	Vladimir Mediesianu	36	Șaptesate j. Br.	Tulcea	1357 oi
12	Frații Ion și Stojan Demian	40	" "	"	
13	Iohann Stirbu	34	Bacifalău j. Br.	Hârșova	620 oi
14	Sztojka Moka	40	Șaptesate j. Br.	Tulcea	600 oi
15	Nicolaus Burduloi	45	Hosufalău j. Br.	Hârșova	150 oi
16	Nicolaus Burduloi	60	Șaptesate j. Br.	"	2400 oi 200 cai
17	Radu Zsalia	45	Turcheș j. Brașov	Constanța	1000 oi 55 cai
18	Wassilie Zsalia	45	" "	"	400 oi
19	Demeter Szeke	38	Bacifalău j. Br.	"	850 oi
20	Nitzé Trimurits	25	Hosufalău j. Br.	Babadag	200 oi
21	Iohann Dosza	32	Șaptesate j. Br.	Isakdscha	230 oi
22	Sanru Buriaku	40	" "	Silistria	400 oi
23	Thomas Motzok	45	" "	Babadag	340 oi
24	Radu Wasska	27	" "	Tulcea	215 oi
25	Iohann Doza	46	" "	Isaccea	307 oi
26	Thomas Ungureanu	75	" "	Babadag	400 oi
27	Sztoika Tremurits	60	" "	"	250 oi
28	Iohann Loszka	48	" "	Tulcea	250 oi
29	Sandu Avritzianu	32	" "	Babadag	250 oi
30	Dimiriu Berszar	20	" "	"	150 oi
31	Radu Motzok	45	" "	Isaccea	300 oi
32	Gheorghe Bukerianu	31	" "	Babadag	400 oi
33	Vaszilie Moldovianu	40	" "	Tulcea	325 oi

Galați, 9 Octombrie, 1845

Canceiaria Consulatului K. K. amstria
Albert Chiari m. p.

1) S'a păstrat, la numele, de persoane, ortografia originalului.

R E A M I N T I R I

III

În condițiunile pe cari le putem bănuî din descrierea rândurilor noastre anterioare ne-a găsit războiul. În acele momente nu mai era nimic de făcut. Lucrurile au rămas în mersul lor normal, pentru că timpul nu mai permitea intervențiunii inovatoare. Forțele generale se strângeau, convergând toate, spre cel mai important eveniment din istoria românismului.

Cum se găsea economia noastră seceleană, acum 14-15 ani, nu mai e nevoie să înșirăm aici. Nu mai e nevoie, pentru că putem ușor bănuî din considerațiunile generale pe cari le-am străbătut. Totuși, e bine să menționăm, că gospodăriile mocănești intraseră adânc pe panta declinului. Inventarul ruinat și desorganizat cum se găsea, mai era grevat și de numeroase datorii cari aproape egalau valoarea lui însași. A mai intervenit apoi nenorocirea militară. Toată gospodăria noastră, luase calea bejeniei.

Și bejenia cum se face, am văzut aproape fiecare din noi. Personal, am văzut scurgerile intermitente de care încărcate în pripă cu ceea ce putuse lua, în toamna anului 1916, când am trăit prăpădul din Dobrogea. E a jalea timpurilor apuse, reînviată și personificată.

Așa s'au înprășiat și ai noștrii, cu tot ce putuseră lua din bruma agonisirii celor două gospodării. Cu bățul în mână, pe urma oilor răvășite de un aliat perfid, urmau cu fața înpietrită de durere, cărdurile de oi în scurgerea lor spre Moldova. În ploaia rece care mohora dezastrul se amesteca tragic și deprimant, behăitul oilor cu larma coloanelor în retragere, însoțite fiind toate de muzica tunurilor înfrânte.

Și totuși, un moment mai apoi, părea că soarta se răsbună. După o iarnă petrecută în Moldova, în cele mai grele condițiuni, primăvara și-a făcut apariția dând oarecari raze de speranță. Cei cari putuseră să se adă-

poștească undeva, au apucat apoi o perioadă de reînviore în epoca dela 1918—1923. Atât a mai ținut zâmbetul: cinci ani de zile.

Sub razele acestor speranțe înviorătoare, curând după victoria noastră națională, încep iarăș să se refacă satele. Era prin 1920 un dor de reîntinerire economică în Săcele, care avea aerul să dea noi speranțe de refacere în această direcție. Dar aceste evenimente îmbucurătoare, n'au ținut mult. Imediat ce condițiunile agricole din vechiul regat s'a echilibrat, goliciunea declinului s'a arătat iarăși aspră și necruțătoare.

Ce contribuisese la aparența de reînviore? O iluzie. Petecele de pământ rămase nesămănate după invazia germană, aprovizionaseră pe bani efteni târlele mocănești. Acest fapt a durat însă un singur an: 1919. Cu el a dat rezultate agricole bune, cel următor (1920) a șters cu desăvârșire iluzia. A început apoi iarăș vaețul și el continuă și astăzi și nu credem să mai continue multă vreme. Iar acum ne întrebăm des-nădăjduiți, încotro să apucăm? Calitățile noastre specifice de oieri, nu ne părăsesc cu una cu două. Și sub impulsul lor pre-ungim mereu agonia, trăind din iluzii și nevrând să înțelegem realitatea. Trebuie însă să ne dăm seama odată pentru totdeauna: păstoritul nostru a fost întrecut de vremuri și vrând nevrând va trebui abandonat cu desăvârșire. Ne trebuie o nouă ocupațiune care apoi să ne grăbească pe drumul vremii, pentru a ține pas cu ea.

Dacă greșala decolării noastre față de timp a zăcut în celece le-am parcurs, s'a adăugat la ea și mersul brusc ale venimentelor. Ele ne-au surprins, fără să ne dea timp de reculegere. Epoca războiului care a prefăcut și dărâmat multe alte așezăminte economice — incomparabil mai solide decât ale noastre — a format pentru economia noastră seceleană ceea ce constituie prăpastia pentru celce umblă prin munți în vreme de noapte. Ea ne-a dat ultima lovitură: lovitură de grație.

Dacă cu treizeci de ani în urmă, intelectualii noștri ar fi scrutat puțin evenimentele, ele se puteau mai bine para. În orice caz, găseam și noi epoca de tran-

șiie necesară adoptării unei noi ocupațiuni, părăsind-o pe cea veche. Și nu numai în această privință au lipsit intelectualii. Pe calea reformelor ce s'au împlinit după război, se puteau ușor găsi niște formule cari să oprească regiunea dela ruină. Erau deci mijloace de îndreptare până în preajma anilor noștrii. Neglijența însă — ca să nu zicem dezertarea — s'a produs și efectul ei nu mai poate fi ușor îndreptat.

În ce ar fi constat rezultatul intervențiilor de acum treizeci de ani, nu e greu de judecat. Pasul sigur ce trebuia făcut era, părăsirea păstoritului. Ori unde s'au dus și s'au așezat Mocanii — desprinzându-se de Săcele — au părăsit oeritul vrând nevrând. În Dobrogea, au apucat agricultura, în Bărăgan deasemenea au trebuit să renunțe la oi, iar la orașe au văzut și mai bine: s'au apucat de negoț. Și doar Dobrogea ca și Bărăganul ofereau pe acea vreme mari întinderi pustii de pământ. Dar a intervenit sfatul binevoitor al celor ce puteau să-l dea. Și sub forța acestui sfat Mocanii au început să stăpânească pământurile. În volumul apărut cu ocazia sărbătorii a zece ani dela unirea Ardealului cu Țara — mamă, dl. Ioan Georgescu ne evidențiază lapidar și expresiv o convorbire în formă pe plângere, adresată de Mocanii din Dobrogea, marelui patriot și bărbat de stat, Mihail Kogălniceanu): „Cocoane ne-am nenorocit! Ne mor oile cu sutele. Plecăm îndărat cu ce mai avem, căci rămânem și fără acestea“.

Nu fiți copii mă fraților! Puneți mână pe plug! Sunteți voinici, sănătoși, tineri și harnici. Arați sămănași și culegeți! Nu vă descurajați așa de repede, căci viața-i făcută din încercări. Acela e om care înfruntă nevcile. Nu părăsiți locurile, căci vi le iau alții și o să vă pară rău“.

„Dar noi n'am făcut plugărie cocoane! Nu ne pricepem la acesta“.

„O să vă pricepeți căci nevoia-i dascăl bun. O să vă ajute și statul și când veți da de rodul pă-“

1). Vezi Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918—1928: Români transilvăneni în Dobrogea, de I. Georgescu.

mântului, n'o să vă mai lăsați de el". Iată ce frumos și clar văzător se reliefează nemuritorul Moldovean și în chestiunea aceasta. Așa se face că Mocanii s'au apucat de plugărie. Alții le-au deschis ochii. Tot acei „alți“, trebuiau să intervină și la noi pentru îndrumări economice conforme cu vremea.

Pentru cei care s'au lepădat din vreme de păstorit deci sub imboldul aproape impus al altora, situația era mai clară dacă nu mai ușoară. Pentru cei cari însă s'au încăpățânat în a rămânea la oerit, se mai putea interveni și prin măsura reformelor agrare de după război. P teau fi destinate unele întinderi de pământ, pentru că sub scutul statului, ceice perseveraseră într'o ocupațiune moștenită, să nu fie siliți să-și sape singuri mormântul. Pentru acest lucru cei mai răsăriți la minte, trebuiau să intervină. Erau destui în situațiunea de a putea face ceva. N'a vorbit însă nimeni dintre cei cu carte. In locul lor, un singur Mocan — tot dintre cei fără de carte — a ridicat glasul pentru ajutorare). Dar ce putea face un singur glas în tumultul pretențiilor sociale ce se afirmau cu zece ani în urmă.

Generațiile cari s'au ridicat pe urmă vorbim de generațiile de intelectuali-au găsit situația de așa natură, că intervențiunea nu-și mai avea rostul. Toate momentele favorabile, se consumaseră. Și acum? Acum ce ne facem?. . . . . Acum nu mai e nimic de făcut. Și totuși. / . . . .

Generațiile ce au urmat, începând cu aceluia ce subscrie aceste rânduri, au căutat să salveze ce se mai putea salva. Nu vorbim de așezămintele culturale create. Nu vorbim de ele, pentrucă la noi — și ori unde — nu vor putea fi susținute decât prin așezăminte economice. S'a căutat deci pe cale economică o reînviore. Dar această reînviore s'a așezat pe bazele distruse. Și voința de a lucra, găsește aceeași piedică ca la

1). In desbaterile marelui sfat național din Sibiu, răposatul Ștefan Boroș din Satulung — în calitate de deputat — a ridicat glasul. Dar fie că na fost înțeles, fie că hotărârile sfatului național au rămas pe hârtie, cererea sa fost doar onorată cu imprimarea

reconstruirea unei clădiri din ce a rămas pe urma unui groasnice incediu. De aceea cooperativa și obștea s'au stins dela primele începuturi. Banca populară înființată prin munca prietenului și fostului nostru coleg Dnul V. Jinga face sforțări laudabile, de a reîntineri viața economină seceleană. Ea presintă cel puțin până acum un mers ascendent și o dezvoltare ce încurajază. Dar pătrunzând adânc rosturile economiei noastre actuale, ne întrebăm ce susținem prin bancă. Oieritul s'a distrus, agricultură nu este, industria casnică e pe punctul de a-și da duhul, dacă chiar nu și l-a dat; totul e la ruină. Concluzia este, că banca populară în cadrul actual al afacerilor, nimic nou nu mai poate aduce în economia noastră și cu atât mai puțin în reînvierea ei. Drumurile creatoare pe care ar vrea să le deschidă nu se vor arăta nici odată cu capitalul pe care banca îl rulează. Și cu petecul pe care-l punem peste petec, nu vom putea ajunge la o nouă haină.

Banca și-ar avea rostul ei salvator, dacă ar avea posibilități mult mai mari de înfăptuiri. Pentru că menirea ei ar fi, nu să întrețină ceea ce trecutul vrea să înmormânteze, ci să pregătească ceea ce viitorul vrea să desgroape și să dea suflul nou de viață prin rãcordarea stãrii economice mocãnești, la situația ce se impune.

În Săcele, problema ce se pune, este creierea noilor cadre de relațiuni, în cari să se desfășoare de acum înainte existența românească. În aceste condițiuni factorii diriguitori trebuiau să aibă în vedere o epocă de tranziție și o epocă de difinitivare. Prima ar fi constat în următoarele cerințe:

a) Prin banca populară și cooperație, să se astupe golurile ivite și să se repună pe picioare rentabile, restul de oierit împrăștiat și desorganizat.

b) Îndrumarea noilor generații ce se ridică, nu numai către școală, ci către ocupațiuni lucrative cari să-și găsească ușor plasament în regiunea industrială a Brașovului.

Epoca de difinitivare ar fi avut în vedere exploatarea tuturor bogățiilor ce ar putea forma obiect de

exploatare în Săcele, numai prin localnici. Nu înțelegem că tot capitalul să fie secelenesc. Dar am pretinde să se dea prioritatea elementului românesc din aceste sate. În aceste considerațiuni ar fi intrat și exploatarea energiei provenite din căderile de apă și exploatarea forestiere și transportul public (cărăușia) cu autobuzele spre Brașov etc. Noi am propune chiar transformarea cărăușiei la Brașov, în urmă folosind energie electrică, lucru ce ar cere personal și funcționari mai mulți pentru întreținere. În fine poate că din consolidarea oieritului și bazându-ne pe calitățile de buni cunoscători ai lânii, o fabrică de postav, de asemenea și ar menține existența și ar putea colabora la propășirea economică a Săcelilor. În colaborare însă cu aceste măsuri, se impune o energică propagandă pentru reducerea cheltuelilor gospodărești superficiale și în special înfrânarea luxului. Poate că în cel din urmă cuvânt, stau cincizeci procente din mizeria noastră, pentru că aproape nu există gospodărie mocânească unde să nu se cheltuiască mai mult decât se câștigă.

Sibiu la 11 Aug. 1930

Ing. G. Brânduș.

Tendențele de evoluție social — economică a Săcelilor

— Urmare —

Încă dinainte de Războiul deci Săcelele se aflau într-o fază de evoluție sincronică și dependentă de evoluția Țării Românești însă cu efecte diametral opuse. Pe măsură ce regatul vecin marcă un progres în direcția economică Săcelele înregistrau o scădere a capacității de viabilitate, scădere care se traducea prin mișcarea populației românești. Nici nu ne putem da seama acum de strânsa legătură ce au avut-o Săcelele de Regatul Românesc și de influența ce au suferit-o din partea lui, nu numai pe teren econo-

mic dar și pe teren cultural și social, ceea ce le făcea să fie atât de deosebite de restul comunelor din Ardeal.

Am văzut că progresul realizat de Țara Românească în direcția extinderii culturii cerealelor, ca rezultat al intensificării, exportului, a avut repercursiuni asupra mocanilor prin micșorarea suprafețelor destinate pășunatului oilor.

Același progres, realizat de regatul vecin în direcția industrială a avut efecte defavorabile asupra industriei casnice textile a Săcelilor și asupra posibilităților de câștig ale comercianților limitrofi între cari primul loc îl ocupau românii săceleni. Căci de unde înainte de războiul vamal româno-austriac, mocanii câștigau la târguri cu mărfurile lor ca: ghebe, dimii, pânză, strae, după acest război când Țara Românească a intrat într'o fază de început de industrializare datorită tarifelor vamale protecționiste și legilor de încurajare a industriei, industria casnică textilă săceleană a trebuit să-și restrângă producția la necesitățile de consum locale și din împrejurimi și la ceea ce se putea trece prin contrabandă care dealtfel întâmpina destule dificultăți căci materia primă adică lână se aducea tot clandestin. Dar chiar pentru mărfurile a căror rentabilitate întrecea nivelul taxelor vămole, câștigul s'a redus simțitor.

Aceste tarife vamale protecționiste și în special legea de încurajare a industriei au avut de efect că unii săceleni au înființat dincolo, în centrele românești, fabrici de țesut, torcătorii teascvri vopsitorii ect. Negustorii săceleni se aprovizionau acum dela aceștia cu marfă pe care o vindeau la târguri sub numele de marfă de Brașov.

Iată deci că în direcția industrială progresul făcut de Vechiul regat a avut repercursiuni defavorabile asupra Săcelilor românești.

Acestea sunt liniile mari de evoluție economică ale Săcelilor mai înainte Războiului pe care a trebuit să le stabilesc pentru că situația actuală este rezultatul acestei evoluții regresive, și pentru că tendințele de evoluție sunt în linii mari determinate de aceleași cauze cari încă n'au ajuns să epuizeze complect puterea de rezistență a formelor vechi de ocupație ale săcelenilor. Căci drumurile vechi nu sunt dintr'o dată părăsite ci trebuie mai întâi găsit altele noi de avantajele cărora să-și dea fiecare seama.

Cauzele au rămas aceleaș și după războiu și putem spune că situația chiar s'a agravat având în vedere și influența anumitor factori noi cari au intervenit.

În adevăr creșterea oilor a căpătat o nouă lovitură prin reforma de fracționare a proprietății, căci nu mai este ușurința de arendare de pășuni cum era pe vremea mării proprietăți când boerul putea să dea o bună parte din moșia lui pentru pășunat.

Astăzi, în starea actuală de cultură a țăranilor noștri în proprietăți, asemenea arendări se fac cu mare greutate și pentru întinderi insuficiente. Iată dar că această reformă de justiție socială, care a avut repercursiuni defavorabile asupra producției noastre agricole, a avut efecte dezastruase și asupra oierilor săceleni.

Alături de factorul dinamic al coeficientului mic de productivitate al creșterii oilor se mai adaugă această reformă care a dat aproape lovitură de grație oierului.

Natural că această cauză s'ar putea suprima în parte prin organizarea micilor proprietari de pământ în asociații cari introducând cultura rațională să afeceteze o parte din pământ pășunatului. Lucrul acesta se realizează ici și colea cu mare greutate însă, tocmai datorită stării de ignoranță a țăranilor noștri, cari nu-și pot da seama de avantajile producției după anumite norme impuse de interesele economiei naționale, defect care de altfel face inaplicabilă și legea standardizării cerealelor.

Căci tot ar mai putea exista nuclee din economia oilor, mai ales că în timpul din urmă a scăzut rentabilitatea agriculturii în urma scăderii prețului cerealelor, fenomen cu caracter general pentru toate țările agricole, și cu un caracter de permanentizare, căci cauza care l'a determinat anume introducerea protecțiunii agriculturii în țările industriale nu pare să dispară chiar odată cu realizarea blocului statelor agrare. În adevăr din cauza crizei industriale s'a produs în statele industriale un reviriment în favoarea agriculturii atât pentru ca să se poată întrebuința surplusul de muncitori cât și pentru a compensa diminuarea exportului de produse fabricate prin micșorarea importului de cereale cari vor fi produse în țară acum.

Deci protecționismul agrar fiind determinat de criza in-

ustrială și această criză provenind dintr'un complet de cauze cari încă n'au putut fi delăturate cu toate eforturile Societății Națiunilor și a conferințelor economice internaționale. este de presupus că începutul de protecționism agricol inaugurat de statele industriale se va permanentiza. De aceea poate că în mod forțat țara noastră va reveni la o dezvoltare mai mare a creșterii vitelor atunci când exportul cerealelor se va restrânge. Numai pentru o repede adoptare la noile stări se cere o bună organizație a producției noastre agricole.

Am făcut această mică digresiune pentru că am întrezărit în acest fenomen al scăderii prețurilor cerealelor o posibilitate de accentuare a capacității de rezistență și poate chiar o reînviere a economiei de oi, ocupație a cărei decadentă a avut efecte atât de triste pentru Săcele.

Dar în această privință nu putem trage concluzii definitive căci fenomenul scăderii prețului cerealelor este prea recent pentru a ne fixa asupra caracterului său.

Constatăm deci deocamdată că tendința de depecorare, mai ales în ce privește oile, se menține.

Aci se pune întrebarea dacă n'ar putea mocanii continua această meserie la Săcele adică întrebuintând pășunile noastre. Această problemă s'ar putea studia mai de aproape de cei cunoscători, dar trebuie să constatăm dela început că nu s'ar putea crește decât un număr relativ mic de oi deoarece pășunile sunt insuficiente și locurile mai bune sunt pentru vitele mari cari sunt mai exigente.

Unii ar spune poate că ar trebui defrișate pădurile din părțile unde altădată era loc de pășunat. Acest lucru nu este tocmai regional căci împădurirea a fost reclamată de considerațiuni chimatice, hidrografice și economice cari atârnă în cumpănă mult mai greu. De altfel s'ar ajunge repede la spălarea actualului strat de pământ format numai gratie împăduririi.

Rezultă deci că oeritul la Săcele este fixat în anumite limite care nu pot face să se hrănească decât o fracțiune foarte mică a populației căci cum pot să ajungă puținele noastre pășuni când înainte mocanii au trebuit să treacă Nistrul și Dunărea.

Evident că ceea ce avem nevoie întrebuințat, dar oeritul la Săcele n'ar putea fi meseria decât a câtorva cari s'ar număra pe degete.

Imensa majoritate trebuie să-și câștige pe altă cale existența.

(va urma)

D. Lepedeanu

R U G A

*Când moartea că mâine zălog mă va cere
La cap să nu-mi plângeți cu bocetul greu
Domnească în juru-mi adâncă tăcere
Și-o rază de soare pe cugetul meu.*

*Incet să'nchid ochii și'n vraja tăcerii
S'aud doar un cântec melodic frumos
Venind de departe pe undele serii
Sunând tot mai dulce și tot mai duios.*

*Gândirea să-mi poarte povara-amintirii
Pe alei cu lumină, pe pajiști cu flori
Să uit că mă chiamă vecia pieirii.
Și vraja visării termine-se'n zori*

*Nici „Tu“ să nu-mi turburi cu plânsul tăcerea
Atunci când simți-vei sfârșitu-mi aproape
Cî'n clipa din urmă ascundeți durerea
Doar chipul tău galeș să'nchid sub pleoape*

O. S.

Păstoritul mocanilor Săceleni

in

Țara Românească.

(urmare).

Odată cu înființarea consulatelor austriace, la București și Iași (1782), situația mocanilor se schimbă. Prin faptul că erau supuși ai Austriei ei sunt luați sub scutul apărător al acestor consulat, cari prin agenții ei protestau cu energie contra tuturor abuzurilor.

In special Markelius și Reicevici, în calitate de agenți consulari, luptă pe cale diplomatică—pentru a pune pe oeri la adăpostul multiplelor șicane și abuzuri. Căci cu toate că păstoritul avea acum un așezământ, slujbașii domnești ca Ispravnicii sau Vătafii de plaiu, nu respectau întocmai acest așezământ.

Pentru a putea profita cât mai mult de pe urma situației lor, Vătafii de plaiu, căutau să pună diferite piedici de câte ori se ivea vre'o ocazie. Astfel mocanii erau opriți să-și ducă sare și mălaiu în munte pe motiv că le trec în Ardeal. Pentru serviciul pe care îl făceau, Vătafii, aveau dreptul să i-a dela fiecare stână—și aceasta era singura lor leafă—câte un miel și un caș¹⁾

Din 1785 — Martie 27 avem o poruncă a lui Șuțu către Ispravnicii de județ pe care-i mustră pentru nerespectarea așezământului: „Au jeluît Domniei mele bârsanii și țuțuenii cum că primăvara când se pun cu oile lor la *perdele* pentru fătăciuni se supără de către cumpărătorii de venit și de către ispravnicii moșiilor, făcându-le cereri împotriva poruncilor“. El le amintește că mocanii au dreptul *a ține perdelele de oi pe moșie dela Blagoveștenii până la st. Gheorghe*, iar stăpânul moșiei să nu ia mai mult de un miel dela fiecare perdea.

Un alt abuz era acel al căpitanilor de poște pe care Domnul nu-l permite, căci în așezământul lor, mocanii, erau scutiți de a *da cai de olac*²⁾

In 1786 mocanii se adresează Domnului cu altă jalbă pentru un oare care vătăf de plaiu Andrei. Ca întotdeauna Domnul ia măsuri, poruncind ispravnicilor să cerceteze cazul „Și de li se va fi făcut (mocanilor) vre'o nedreptate și necaz . . . nu numai să îndreptați dojenind pe vătăf și încă să ne înștiințați negreșit³⁾

Domnul nu se mulțumește numai cu atât, căci după porunca dată către ispravnici la 7 Ianuarie 1786 scrie—după 10 zile—chiar vătăfului Andrei poruncindu-i „Să se ferească în tot chipul de a nu le face mocanilor cât de puțin necaz și supărare

1) Urechea V. A. Ist Rom. pg. 41

2) Poștă.

3) Urechia V. A. O. C. pg. 531

impotriva ponturilor noastre ce sunt pentru ei (mocanii), căci nu numai pedepsit vei fi, ci vei lipsi de mila Domniei mele⁴⁾

Neînțelegerile dintre mocani și proprietarii de moșii erau atât de dese încât se simte mereu nevoia unei reglementări în cele mai mici amănunte. În 1791 condicarul Răducanu referea lui Șuțu hotărârea luată asupra plății pentru *perdelele de oi* pentru care mocanii erau obligați a da fiecare câte 1 taler și un miel stăpânilor de moșii. „Când nu vor da mielu să dea câte 2 taleri, iar mai mult nu⁵⁾” Se reglementează chiar mărimea pe care trebuie să o aibă perdelele de oi, căci spune în continuare: „și pentru ca să nu fie pricină, *perdeaua să nu fie mai mare nici mai mică, decât de oi 700 și de fieșce perdea să se dea un miel și-un leu la stăpânii moșiilor, iar de va fi perdeaua mai mică asemenea iarăș să urmeze fără pricinuire*“.

Nu se neglijează nici chestiunea coborării turmelor din munte, căci găsim o dispoziție din 1791 (Sept. 24) în care se repetă ordinele date cu privire la număratoarea oilor intrate în țară, cât și unele măsuri referitoare la pagubele ce ar aduce oile ogoarelor din calea lor. „Fiindcă acum este vremea când coboară după obicei vitele locuitorilor din ținuturile nemțești spre iernatic aici în Pământul Țării Românești și fiindcă locuitorii pământului de aici, din neprevăderea vremii ce au fost, nu vor fi apucat toți a-și strânge bucatele și fânețele de pe câmpuri și poate să se întâmple a da vitele cuiva și peste nescareva bucate sau fânețe, măcar că au poruncă și streinii pentru grije și paza vitelor lor: dacă cu toate astea se va întâmpla a face vre'o călcare sau stricăciune . . . să nu se facă cu aceasta globiri și pagube celui cu vitele în mijloc de jaf și nedreptate, fiindcă acestea nu le suferim Domnia mea și precum ocrotim pământeni așa și pe streini îi ferim de nedreptăți⁶⁾”

Tot de M. Suțu avem și unele dispozițiuni cu privire la tunsul oilor, la lâna și brânza pe cari mocanii o aduceau la casele lor peste munți.

El dă poruncă oierilor să nu-și tundă oile la baltă, căci după un vechiu obicei acest lucru trebuia să se facă lângă hotar. Pentru cei cari rămân însă vara cu oile la câmp și le tunde acolo „să le ceară — slujbașii domnești — răvașul de oierit și văzând suma ce au plătit să cântărească lâna și să ție seamă de lâna țigae, iar după această socoteală — o oca de lâna de fiecare oae, iar de oae bârsană două — cât vor avea mai mult să plătească vama mai departe⁷⁾”

Bănuind că mocanii mai cumpărau și lâna streină pe care o treceau în Ardeal fără vamă — sub pretextul că-i de pe oile

4) Ibid.

5) Ibid. pg. 276

6) Ibid. pg. 272.

lor — Șuflu ordonă un control sever pentru a nu fi păgubită vistieria. Deasemenea nici brânză nu puteau trece fără vamă în cantitate mare. Cașul erau obligați a-l duce la cășeriile din „Țară” până în luna August și numai după această dată aveau dreptul să-și facă brânză pentru trebuințele lor.

Mult necaz le mai pricinuia mocanilor gropile de bucate de pe moșii. De multe ori asemenea gropi erau făcute intenționat în drumul oilor, fiind un mijloc de furt căci oaia căzută în groapă nu mai putea eși, iar turma fiind în trecere — mai cu seamă noaptea — lipsa se vedea târziu. Existau porunci pentru astuparea acestor gropi după ce nu mai erau folosite, stăpânul moșiei făcându-se chiar răspunzător de pagubile pricinuite sub acest motiv. Avem un caz destul de interesant în 1793 când unui oarecare *Ion Manole din Săcele* îi cade un armăsar într'o groapă de pe moșia Slobozia lui Enache. Manole se jeluește Domnului, cerând o despăgubire de 150 de taleri. Domnul dă poruncă — 1793 Martie 8 — boerului Scarlat Gh'ca să cerceteze cu deamănuntul acest caz „căci cercetând condica divanului văzui Domnia mea la cap. 8-lea scriind chiar așa: Stăpânii moșiilor să aibă în grije a-și astupa gropile lor de bucate ca să nu se întâmple să cadă o vită în groapă găsindu-o destupată” și oricând s'ar întâmplă un asemenea caz să se cerceteze a cui a fost cea groapă „să-l apuce prin marafetul judecății să plătească vita care s'a răpus. Iar când stăpânul groapei nu se va afla atunci să fie dator tot satul să răspundă cu paguba”⁸⁾

Situația mocanilor rămâne într'ucâtva neschimbată chiar în timpul ocupației rusești. Cu toate că dările pentru pământeni erau simțitor mărite, mocanii continuă să plătească acelaș oierit. Se iau totuși și pentru ei măsuri din cele mai aspre pentru a nu se mai sustrage dărilor, umblând din loc în loc sau pierzându-li se urma prin bălțile Dunării.

Tot acum se reglementează și prețul cu care belicicii și gelepii trebuiau să plătească oile luate pentru nevoile Constantinopolului. Căci era o sarcină din cele mai grele pentru mocani, vânzarea aceasta forțată pentru un preț scăzut. Un acord intervine în acest scop în 20 Mai 1792 prin care oierii din Țara Bârsei consimt să vândă din oile „de bună voia lor și nesiliți de nimeni” decât doar de asprimea iernii din 1789 și de aceea a rășboiului, pe următorul preț: oaia cu miel 4 lei, oaia stearpă 3,30, berbecele mare 3.30, și cârlanul 2.30. În acelaș an oile de belic s'au furnizat cu următoarele prețuri: oaia cu miel 2.30, berbecele mare 2.30, oaia fără miel 2.10, berbece de 2 ani 2.10 și cârlanul cu 1.30.

Actul a fost semnat în București la 20 Mai 1792 de; *Ion Manole, Gheorghe Boabeș din Săcele* și alți câțiva din Sibiu.

8) Ibid. pag. 829.

Dar pe lângă prețul scăzut Turcii mai pretindeau pentru beilic oile pe alese. Din această cauză în Octombrie acelaș an are loc un sfat între cancelistul Gandy și următorii păstori: *Ieremia Țarcă, Dumitru Perșoi, Radu Petcu, Const. Moldovan, Davidu Papii și Ion Bancotă* în satul Slujitorul din Ialomița.

În 1795 se'ncheie un nou acord — la București — între gelepii din Constantinopol și între următorii oeri: *Irimia Cirtea (Țarcă), Stan Pană, Inon Tomoșon, Radu Barbu, Nicolae Rusu, și Zahar a Urs.* Prin acest acord încheiat în fața Domnului Țării și a consulului Merkelius se stabilesc următoarele prețuri: Oaia țigae cu miel 3.50 parale, berbec mare cu lână 3.25, oaia stearpă cu lână 2.30, cârlanul 1.30, berbecii și oile bârsane cu miei ne-tunse 3.15, cârlanul 1.25 și oaia stearpă 2.10.)

Odată cu dezvoltarea agriculturii păstoritul decade. Apoi mulți dintre păstori trec cu oile lor pentru pășunat în Basarabia și mai apoi în Dobrogea. Mai ales după războiul din 1877 mulți mocani, ascultând glasul conducătorilor de atunci, s'au stabilit definitiv în Dobrogea, unde vânzându-și parte de oi și-au întemeiat gospodării frumoase, îndeletnicindu-se cu agricultura. Prin munca și priceperea acestor păstori într'o jumătate de veac s'a schimbat înfățișarea mohorâtă a pustiului Dobrogean.

În cele din urmă reforma agrară a fost ultima lovitură care i-a pus pe păstori în imposibilitate de a mai rezista în idilica lor ocupație. Nimic n'a mai rămas în toată frumusețea acestei ocupații care în toate riscurile însemna un frumos venit atât pentru păstor cât și pentru țară căci formă a 6-a parte din întregul venit al țării.

Al. Stroe-Militaru.

9) Analele Dobrogei

Privești din Valea Teleajenului ¹⁾

DIN JUD. PRAHOVA

de

NICOLAE P. VERZEA

Pleci, călăuzit fiind de gândul a ajunge la un locaș zidit în creierul munților, depărtat de orașul Ploești la 57 km. — și ultimul sat Măneciu-Ungureni 12 km. —

Din Ploești stă la dispoziția doritorilor de a vizita un Sf. locaș de rugăciune și reculegere sufletească trenul al Societății Județene Văleni ce are sosirea în ultima gară cam la orele 12 din zi. —

1) Istoricul Sfintei Mănăstiri „Suzana“

Ajuns în Măneciu gândul se îndreaptă spre acest locaş per-
dut între munţi şi zgomotul apelor cărora veşnic li-se aud vuetul.
Trecem prin satul ce se întinde pe un plaiu ce se prevale din
ultima ramură a Orăşilor; căsuţe albe, bine îngrijite se înşiră pe
o parte şi alta a şoselei; grădinile cu pomi fructiferi prin care
predomină prunul ne face impresia că aici îşi are patria sa. Pri-
veliştea frumoasă ce o întind aceste grădini în faţa ochilor,
contribue la convingerea noastră că sunt oameni gospodari dornici
de a munci, formându-şi o ocupaţie de căpetenie din produsele
grădinilor.

Şiit din sat cu o impresie destul de frumoasă începem a
urca dealul Orăşilor pronunţător în câte-va serpentine; pe mar-
ginea şoselei aproape de vârf stă o cruce de piatră ce ne aduce
aminte de Creatorul nostru care a inspirat acelei creştine din
Satulung acum 190 de ani de a întemeia în acest unghiu, locaş
de rugăciune retras din valurile şi ispitile lumii.

Trecem mai departe şi peste 15 minute suntem în vârful
Orăşilor de pe a căror culme ochii se isbesc în fundul văii
Teleajenului de şirul munţilor Carpaţi care odinioară despărţea
Dacia-Traiană. Inapoi privind se desfăşoară înaintea ochilor infi-
nitul şes care începe cu câmpul Vălenilor, sate înşirate până
aproape de Văleni. De jur împrejur poziţii încântătoare; jos, vuetul
Teleajenului se aude, dincolo de gărlă câte-va căsuţe aşezate în
muchia muntelui din prelungirea Clăbucetului formând cătunele:
Chicioreni, Plăeţu şi Bătrâni; munţi înalţi pe ale căror vârfuri
se învârtesc a lene ulii şi vulturii suveranii munţilor, râuleţe care
scoboară repezi în vale ducând şi ele o părticică de apă în în-
tinsul mărilor. Vuetul apelor şi freamătul pădurilor fac impresia
unei convorbiri de natură ce continuu stau în conversaţie. Dru-
mul pare anevoios, unele locuri chiar accidentat, neîngrijit lăsat
la dispoziţia naturii care toamna şi primăvara îl modifică prin
torente de apă ce cu furie scoboară tot ce găesc în drumul
lor. Obstacolele pe care le întâmpinăm din neîngrijirea şoselei,
şi parcurgerea drumului simţim că ne aduce oboseală, cu toate
acestea dragostea de natură devine la fiecare pas tot mai întâ-
rită, datorită poziţiilor atât de frumoase pe care puterea cea ne-
mărginită a lui Dumnezeu le-a aşezat. Ici colo cişmele cu apă
rece cheamă călătorul însetat, dincolo o poiană cu câţi-va brazi
pare că fac de strajă pe marginea şoselei chemând la umbra lor
pe cei obosiţi; natura atât de bine-voitoare primeşte pe bun şi
rău a-i găzdui dându-le ce le poate fi de folos. Pe drumul ce îşi
face loc pe sub pădurile ce îşi pleacă crengle şi de o parte şi
de alta înaintăm tot mai entuziasmaţi dornici de a vedea şi
mai departe, frumuseţile naturii ce pe această vale au fost adunate,
Drumul se prezintă puţin mai îngrijit; suntem la Valea Popii.
Pădurile de fagi scoboară până în marginea şoselei formând şi

pe o parte și pe alta un șir continuu lăsând mijlocul ca o alee; șoseaua. În zilele de primăvară și vară cântărețile pădurilor își desfășoară activitatea lor până când ploaia rece de toamnă le somează să se pregătească de călătorie. Privighetorile, rândunele și mierlele cei mai de seamă cântăreți caută să se întrecă în glasuri și mai subțiri și mai groase și vorbesc cu atâtea înțeleșuri; printre care cântecul cucului se deosibește de celelalte mii de voci. Pe sub tufișuri și prin uscături se strecoară lungile trupuri ale așerilor șopârle verzi ca frunza.

Din depărtare se aude sunetul clopotelor de la mânăstire ce străbate pădurile în unde descrescând până la urechile călătorului; e vremea vecerniei. Nerăbdător cu sufletul plin de credință simți că un fir nevăzut te atrage mai repede spre acest locaș, dar..... factori naturi cari în apropiere de mânăstire parcă inadins au fost concentrați te rețin pentru a le da o atenție mai profunda și admirațiunea cuvenită.

Un murmur de apă zglobie scoboară în vale. este; Valea Bobului hotarul ce desparte poenile mânăstirii de cele ale Eforiei. În deal o frumoasă poiană ce din marginea păduri formează o colină până în marginea șoselei. Colo în fund vârful pleșuve ale munților Bobul Mic și Bobul Mare parcă ne spun că secolele de ani ce au trecut peste culmile lor i au lipsit de acea podoabă cu care sunt îmbrăcați toți frați lor. Dincoace peste gârlă înălțator și falnic stă Clăbucetul îmbrăcat ca în zi de sărbătoare. Ne apropiem de mânăstire; clopotnița și turile dela biserică se văd printre bătrâni fagi, încredințându-ne că aici este sfârșitul călătoriei noastre de data aceasta.

(Va urma)

Din Memoriile lui Ion V. Moșoi

Unul dintre primii descălecători în Dobrogea după Războiul din 1878.

„M'ați tot întrebat, cum de ne-am îndurat să părăsim la 1879—1880 Basarabia, unde aveam o așezare bună și să venim în Dobrogea cea pustiită de necazurile unui război!

Iacă, ne-am îndurat, dragilor că și alții mai pricepuți decât noi ne-am îndemnat . . .

Statornici nu eram nici în Basarbia. Familii noastre erau rămase în Săcele, trăind viața patriarhală de pe vremea aceia—și numai noi, bărbații, plecam unde ne găsim loc de așezat și hrănit turmele. Dar primăvara porniam caravane de căruțe cu

„coviltir” și ne mai aducem și parte din ai casei, cari împărțeau o lună, două, traiul nostru de nomazi.

Mă mai întrebați de ce plecam din Săcele tocmai în Basarabia. Păi, p'acolo n'avem noi Români pământ și nici pășune cu arendă nu prea găsiam și . . . eram și persecutați tare de Unguri pentru ideile noastre, că eram naționaliști aprinși ca orice tineri.—Nu toți treceau în Basarabia—mulți găsiu pășune bună și destulă prin „Țara românească”, prin părțile Focșanilor, Bârladului, Brăilei și chiar în Dobrogea.

Pe vremea când se pregătea războiul din 1877—taică-meu Vlad Moțoi, ținea în arendă moșia Sărată de pe lângă Leova—moșia Conului Mihai Kogălniceanu.

Se'nțelege, cu el la un loc eram și noi, feciorii lui adică eu și nenea Voicu.

Cum s'a făcut pacea după războiul cu Turcii, „Conul Mihalache”, cum îi ziceam noi, ne-a chemat și ne-a zis: „Măi băeți, bun aur îmi aduceți voi ca arendă, dar mă lipsesc de el—haideți după mine în Dobrogea și de vă va fi rău, eu vă dau pe gratis moșia mea. Sunteți isteți — vreau să vă procopsesc. Mergeți în Dobrogea că se dă pământ ieftin, ca de pomană”.

Moș Vlad i-a răspuns: Coane Mihai — eu sunt om cu rân-deieli bătrâne — mă mișc greu — ducă-se ei cei tineri, că au viața înainte . . . Eu m'oiu întoarce la bârlogul bătrânesc, în Săcelele neamului meu ! . . .

Să'ncerce ei . . . că tot o fi mai bine pe pământ cu stăpânire românească decât la streini.

Eu am dus jugul a două neamuri, că de am fost la Săcele ne-au asuprit Ungurii, de am cutreerat Basarabia, nu ne-au ținut pe brațe Rușii. Ducă-se ei cu D-zeu — și trăiască sub cerul libertății până s'o îndura Prea sfântul și de Ardealul nostru . .

După multă chibzuială și neliniște am început a ne deprinde tot mai mult cu gândul plecării. Ne era greu să-l lăsăm și pe bătrân — dar la nădejdea că vom avea și noi pământ al nostru, simțiam o mare bucurie și un îndemn care nu ne-a mai dat răgaz. Am despărțit dar în trei gospodăria bătrânească dela Sărata și am început pregătirii de ducă.

Se'nțelege că întâiu am plecat noi, frații, să cercetăm cam ce fel or fi locurile și cam pe unde ne-am putea aciua.

Conu Mihalache Kogălniceanu — fie-i pomenirea bună — ne spusese: „Măi tinerilor, ascultați-mă. Cât îi Dobrogea de mare cutreerați-o și unde v'o plăcea, așezați-vă. Așa vremuri n'o să apuce neam de neamul vostru. Cumpărați pământ cât de mult și o să mă blagosloviți!”.

Și . . . am plecat. Până pe la Hârșova mai fusesem noi — că-l pusese odată pe taica acolo un turc la butuc și ne-am dus de l-am scos — dar mai încolo nu.

Am umblat zile de-a rândul — cutreerând Județul Constanța

de azi. Cât vedeam cu ochiul, văi, dealuri, câmpii — ne gândiam cu neîncredere că ar putea fi la alegerea noastră.

Printre lumea de aici era zarvă ca după război și ca atunci când pe un loc se schimba stăpânirea.

Întâlniam caravane de Tătari, cari întristați părăsiau satele cu calabalac trântit în câte o căruță, cu câteva vitișoare mai moarte de slabe; coloniști, cari ca și noi cutreerau ținutul în căutarea unui loc de așezare, apoi soldați, și țărani români, vioși că au scăpat de jugul turcesc, dar sărăciți de război. Nu le venia să creadă că pot acum răsufila în voie aerul libertății și erau bucuroși; când ne vedeau pe noi îndoiala lor se clătina.

Prietutindenii cercetam cam ce fel de trai ne-ar putea aștepta — unii ne încurajau, alții ne înspăimântau. Mai ales Bulgarii ce-i întâlneau ne dădeau informații greșite și ne priveau mai cu dușmănie decât Tătarii.

(Va urma)

Spicuiiri mărunte

„Miia Doamne, Miia“.

Herghelia unuia din Șeitănești anume a lui Ion Vlad Șeitan supranumit Muscalu (poate fiindcă trăia cu vitele mai mult prin Basarabia și Rusia) ajunsese să numere prin anii 1830 peste 800 de capete. Buimăcit de norocul ce-l urmărea și încrezător în steaua lui, moș Ion Vîad Șeitan Muscalu și cu femeea lui nu se închinau niciodată fără să-și sfârșească rugăciunea cu cuvintele. „Miia Doamne, Miia“. Dar n'au avut norocul să-și vadă acest vis căci când nici nu se așteptau a venit o vreme năprasnică în iarna anului 1832, — o ploae urmată repede de un îngheț teribil așa numitul „chic“, care a fost și este spaima crescătorilor de vite și a prăpădit mai toată herghelia lui Muscalu¹⁾

Adunarea dela Alba-Iulia 1848.

La adunarea din ⁹/₁₅ mai 1848, după ce s'au primit toate punctele propuse, se aleg două deputațiuni: una pentru Viena la Impărat (din 30 persoane). alta pentru Dietă la Cluj, formată din 100 persoane.

Printre cei aleși în cele două deputațiuni sunt și următorii mocani Săceleni: în deputațiunea la Viena: Protopop Alexe Verzea, Oprea Circa (Țârca) și parohul Sava Popovici, iar în deputațiunea dela Cluj: jurist. Nicolae Găitan, parohul Neagoe Popea, George Butandi (Butanchi) Tiberiu Soica, Radu Moroianu și prof. Ioan Odoru)

Un inginer țăran.

Arhitectul Ștefan Emilian, autorul planului liceului „Andrei Șaguna“, mai târziu profesor la Universitatea din Iași († Nov. 1899), vorbind în articolul prim dela 20 Oct. 1856 al Gazetei Transilvaniei despre „troianul“ ridicat din vre'o 1400 brazi și aproape 2000 care de piatră mare și pietriș, prin care s'a stăvilît și abătut spre morile din Sa-

1) După Dr. Gh. Moroianu în L'industrie roumaine an III No. 75

2) „ Nicolae Popea în Memorialul lui Șaguna Tom I. Sibiu 1889

tulung și Sâmpetru apa Gârcinului care vine dispre V. Regat și se varsă în Târlung, din sus de Satulung, ne spune că, acest lucru vrednic de admirat, care va dura cel puțin 100 de ani, e opera unui om fără studii hidranlice: a morarului Săcelean Nicoară³⁾)

Luptele legiunii țării Bârsei.

O luptă crâncenă dădu cavaleria legiunii în ziua de 17 Decemvrie 1848, cu ocazia respingerii insurgenților maghiaro-Săcui, cari năvăliră asupra Săcelelor, dând foc caselor românești și omorând o mulțime de bărbați, femei și copii nearmați. Constantin Secareanu dădu în aceeași zi, însoțit de, „câți-va tineri, români înimoși“ și de „150 de călăreți români Săceleni și vre'o 10 husari împărătești tot Români“ un contra-atac asupra Săcelelor respingând pe Unguri cari se rătrăsese cu pierderi mari. La intrarea Românilor în Săcele—spune Gazeta Transilvaniei din 9 Dec. 1848 — ulițele erau pline de cadavre.⁴⁾)

Ecouri

—In curând Săcelele se vor putea mândri cu un frumos monument ridicat de un comitet de inițiativă în amintirea eroilor români din Săcele morți în războiul pentru întregire. Mormânul va fi ridicat în Cernat în Piața Principile Carol și va avea o înălțime de 7¹/₂ metri. Desvelirea lui—din cauza timpului prea rece—va avea loc probabil în primăvara anului 1931. Fie ca acest monument —care înfățișază un ostaș — să reamintească generațiilor viitoare jertfele trecutului, hrănindu-le în spiritul acestui simbol.

—Duminică 17 August a avut loc în comuna Turcheș-Săcele, instalarea noului paroh în persoana tânărului Preot Purcăroiu. Populația a făcut o frumoasă primire noului Preot care vine să umple golul lăsat prin moartea regretatului Preot Pascu., P. S. S. Dr. Iosif Blaga protoereul

3) „ revista „Țara Bârsei“ an II No. 5 — 930

4) „ A. A. Mureșanu în rev. „Țara Bârsei“ an I No 3 — 929.

Braşovului ca reprezentant al Sf. Mitropolii a ținut o frumoasă cuvântare urând noului preot spor la muncă și isbândă în misiunea ce o are. Ne unim din suflet cu urarea P. S. S. Dr. I. Blaga dorindu-i să fie vrednic de înaintașii cari am păstorit la bisericile Săcelene pentru că priceperea și dragostea pentru cele bune, întărite cu puterea tinereții sale să-i ajute să fie un adevărat păstor sufletesc pe ogorul spinos al apostolatului.

— Ținem să aducem viile noastre mulțumirii D-lui. I. Bucurenciu și D-lui Vasile Ivan dir. școlar precum și întregului consiliu comunal al Primăriei Satulung pentru subvenția dată revistei noastre. Aceleași mulțumiri onor, consiliului comunal dela Turcheș.

„Casele de Citire“ din Satulung

În Satulung, funcționează în bune condițiuni încă din 1921 două Case de Citiri despre activitatea cărora voesc a vorbi. Pentru aceasta am gasit de cuviință a extrage unele pasagii din raportul anual, raport pe care l-am citit în fața adunării generale din 25 August 1929.

„Încă o sărbătoare pentru noi, crestată cu toată mândria pe răbojul nostru de 8 ani de zile. Sărbătoare, pentru că socotim ca atare, ziua când în fața D-voastră, ca un semn că recunoaște-ți munca noastră, ne adunăm, să facem o expunere a celor ce s'au împlăcut și să trăsăm noi puncte de orientare pentru viitor. Sărbătoare, pentru că ne simțim inima crescând de mulțumire și parcă bate cu mai multă putere atunci când desfășurând în fața D-tră munca unui an, simțim că ne apropiem sufletele într'o comunicare spirituală de vie mulțumire din partea noastră și de pătrunsă atenție din partea D-tră. În sfârșit sărbătoare, pentru că dacă privim cele ce s'au împlăcut la noi și comparăm cu cele ce s'au făcut în alte părți, avem credință că suntem printre cei dintâi.

Poate puțini, desigur, dintre D-tră cunosc începuturile modeste ale activității noastre culturale.

Era în anul 1919. Adunându-ne cu toții din împrăștierea unde ne resfirase fumul războiului, am căzut de acord deocamdată tinerii dela școlile secundare din Brașov, că este timpul și locul să ajutăm cu ce putem la reconstituirea culturală a Săcelelor. Consfătuirea s'a făcut într'un vagon de tramvai.

Cu toții eram de acord, că se impune pentru a șterge urmele de sânge ale războiului, și pentru a canaliza energiile din nou pe căile creatoare ale culturii României spirituale. Granițele sale materiale se traseră cu foc și sânge pe harta globului pământesc. Rămânea ca preamânind sufletele vitejilor sacrificați pe altarul patriei, în număr de 800 de mii, să ne închinăm memoriei lor, și să ne legăm în față măreției lor, ca ceea ce au înfăptuit ei cu prețul vieții lor, aceia ce au încheșat ei în izbânda vecinică prin sângele lor, se va perpetua într'o consolidare sufletească măreață prin care să se poată înfrunta vremurile. Legământului i-au urmat apoi faptele. Iar la 2 ani de zile, alături de cei cari s'au zădărgat nouă, am văzut ridicându-se ca din pământ, 2 case culturale, înzestrate cu cele necesare, pentruca cine vrea să-și astâmpere în ele setea de știință și cultură.

Cadrelor planului nostru prevedeau ca o dezvoltare firească și ca un rezultat pentru viitor, pe lângă cărți și mijloace de cultură și o sintetizare a sufletului mocănesc, a obiceiurilor și portului său, prin înființarea unui muzeu, care că cuprindă toată caracteristica spiritului săcelenesc. Deocamdată suntem pe cale de înfăptuire.

Pentru că am căutat ca să desăvârșim programul activității noastre pe cadrul ei normal, cele necesare s'au înfăptuit și numai după aceia să trecem la lucruri noi. Așa se face că deși așezat în gândurile noastre, muzeul nu s'a înfăptuit.

Timp de doi ani, din 1919 până în 1921, atât tinerii cât și D-rele cari au înțeles rostul au lucrat pentru a vedea cât mai curând bibliotecile deschise. Cu un mare entuziasm s'au strâns primele fonduri, s'au făcut colecte în diferite orașe unde numărul românilor Săceleni este mai

mare, și nu s'au dat înapoi dela nici un fel de jertfă, ci ne-au ajutat cu ce au putut, fie cărți, fie bani, fie alte obiecte de prima necesitate pentru bibliotecile noastre. Așa se face că în 1921 am avut strânse 2100 volume cari s'au împărțit între cele două secțiuni. În același an, ele s'au organizat metodic alegându-se comitetele necesare pentru a le conduce cari au continuat să le reprezinte, până azi cu mici modificări ce s'au făcut în fiecare an la adunarea generală, alegându-se alt membru în locul celui demisionat.

Programul din mijloacele de cultură l a realizat „Casa de Citire“, adăugând an de an cărți și reviste, îmbogățindu-se în continuu, pentru că s'a văzut că e'le sunt tot mai necesare.

Cărțile bibliotecii noastre au crescut din an în an. Este de remarcă și faptul că nu numai că aceste cărți s'au înmulțit, dar ele s'au îmbunătățit în continuu, printr'o selecționare din ce în ce mai severă. Creșterea cărților cât și a membrilor o putem vedea din tabloul de mai jos. La adunarea generală din

anul	1922	aveam	2300	cărți	140	membri	1800	cărți citite
"	1923	"	3133	"	177	"	3910	" "
"	1924	"	3590	"	186	"	4180	" "
"	1925	"	3760	"	198	"	4290	" "
"	1926	"	4401	"	223	"	6928	" "
"	1927	"	4616	"	225	"	7255	" "
"	1928	"	4725	"	220	"	7460	" "
"	1929	"	4815	"	101	"	7658	" "
"	1930	"	5327	"	148	"	7335	" "

Tot asemenea a crescut și numărul membrilor până în 1927 apoi a scăzut din cauză că comitetul nu a mai pus mare însemnătate pe înscrierea membrilor, de cotizația că-roră la început era legată întru câtva existența Casei de Citire, ajungând la concluzia că aceste cotizații nu înseamnă mare lucru în bugetul Societății și a rămas ca fondurile să se strângă pe alte căi.

Strădaniilor noastre li s'au adăugat și donațiile destul de însemnate, ale celor ce înțelegeau și înțeleg rostul adânc al acestor manifestări. O probă că așa s'au întâmplat lucrurile, ne-o dă numărul cărților citite. Ele arată un spor foarte interesant, an de an, și nu-l putem explica decât

prin faptul că în afară de membrii înscriși veneau la bibliotecă toți cei ce voiau să citească, fără ca cineva să vadă vreun rău în acest lucru.

În afară de cărți, „Casa de Citire“ a fost și este abonată la o mulțime de reviste și ziare dintre care Gândirea Natura, Viața Românească, ziarul Științelor Realitatea Ilustrată, Oglinda Lumii, Universul Copiilor, Dimineța Copiilor, Cele trei Crișuri, Consânzeana, Lumina Satelor. Dimineța, Universul, Dacia Convorbiri literare, Cultura poporului, Orizontul, Ardealul, Tribuna cooperăției, Țara noastră etc. etc....

Sunt atâtea și felurite mijloace de a răspândi cultura în popor, încât ne dăm bine seama că am folosit numai o mică parte din ele obținând un rezultat corespunzător.

Lumea săceleană, prin spiritul viu și aplicațiunea ce o are spre carte, poate aprecia frumosul și instrucțiunea până la cel mai înalt nivel ce se poate atinge la sate. Sunt dar încă multe și variate posibilități pentru cari râvna și idealismul se poate consacra și în slujba cărora noi chemăm pe toți și pe toate. Fiind solidari harnici și idealiști vom putea spori modestul patrimoniu cultural și material de astăzi, chemarea noastră îmbrățișând pe toți cei cari au de spus o vorbă și de făcut o faptă bună în ogerul culturii populare săcelenești.

IONEL DESPAN

bibliotecar

F O L K L O R

Foae verde foae lată
 Lelea 'naltă și galantă
 Mă miram la cine cată
 La opincă scălciată
 Și mustați
 În toate părți.

Cât oi fi cât oi trăi
 Fată mare n'oi iubi
 C'am iubit numai odată
 Și m'a știut lumea toată
 Ci-oi iubi o copiliță
 Că-i miroase gura-a țâță
 Ori mai bine o nevastă
 Măritată de iarna
 Și de m'oi găsi cu ea
 Oi da gloabă și-oi scăpa
 Căci de muche de topor
 Știu bine că n'o să mor.

Cât îi lelea de 'nfocată
 Într'un crâșmă și să'nbată
 Eșe-afară cam bolnavă
 Bărbatul la cap mi-o leagă
 C'o despicătură 'ntreagă.

Dragostea de un să'ncepe
 Dela ochi dela sprâncene
 Dela gâtul cu mărgele
 Degetele cu inele
 Dela buze subțirele
 Mâncare-ar neica din ele.

Foae verde peliniță
 Draga neichi copiliță
 Astă vară sugeai țâță
 Azi îi dai neichi guriță
 Gurița și buzeli
 Ochi și sprâncenilii
 Când n'ar fi ochi și sprâncene
 N'ar mai fi păcate grele
 Ochii și sprâncenilii
 Ele fac păcatilii.

Măi bărbate fermecate
 De m'ai bate cât m'ai bate
 Din năravuri nu mi-i scoate
 C'atâtea năravuri am
 Câte zile's întrun an.

Uite-te leleo la mine
 Dacă-ți pare că joc bine
 Să-ți dai fata după mine
 Dacă-ți pare că joc rău
 Mărit-o cu Dumnezeu
 Că mie nu-mi pare rău.

Foae verde foi de baltă
 Mult îmi place lelea'naltă
 Că-mi dă gura peste poartă
 Lelița mai mărunțică
 Cu ochii de levantică
 A vrut și ea să mi-o dea
 Și-a căzut poarta pe ea.

**Cules de Carpin Ion
 din Satulung.**

Ghicitoare Tătărească ¹⁾

Băr chicichene duclean
 Iși tolî Mocan

(Sâcrnâc).

Sau: O prăvălie mică
 Plină toată cu mocani

(Cutia cu Chibrituri).

1) Ion Dumitresou; Folklor tătăresc, în Analele Dobrogei an III N. 3 pg. 51

LISTA ABONAȚILOR

Banciu O., Constanța
 Besleagă Gh., Chahul
 Boabeș Eufrosina, Satulung
 Bodianu Ioan, Satulung
 Brânzea I. Subloc., Sculeni
 Bronea Gh., Galați
 Butu I. I., Căzănești
 Ciută Moise., Satulung
 Caltofeanu Maria., Satulung
 Cornea Valerica, Turcheș
 Cucu Gh., Gh., Megidia
 Feticu Gh., București
 Filip Vasile., Câmpina
 Gavrilescu Ionel., Ianca
 Gheorghiu Xenofon., Galați
 Grecu Ioan., Satu-Mare
 Iencica C-tin., Cluj
 Janea Aneta., Satulung
 Leucă Petru., preot, Satulung
 Moțoui Ștefan, Ploești
 Manu M., inv., Satulung
 Olăriu Lazăr., sen., Satulung
 Peten J., Vălenii de munte
 Popa Bucur, Cara-Murat
 Popa Gh., prof., Cluj
 Popa Victor, Cara-Murat
 Roșculeț I., ing., Odorheiu
 Sâmbotin M., Cărligele
 Sassu N., Negrești
 Sassu P., Gh., Cobadin
 Șerbănescu I., Buștenari
 Școala primară., Baciu
 Tărăș Ioan., Azuga
 Theodosiu I., ing., Satulung
 Trandaburu A., Mangalia
 Verzea Mateiu, subloc., Sibiu
 Voinea Gh., București

Va urma.

SPRIJINITORII REVISTEI.

Primăria Satulung	5000
„ Turcheș	500
„ Baciu	500
Banca pop. Săceleană	500
D-l I. Berțeanu-București	1000
„ Dr. G. Moroiianu pr. univ. deputat	500
„ Gh. Dragoș prof.	500
D-l Grecu I. prof. Satu Mare	220
D-l Filip Vasile Câmpina	120

Căutam corespondenți pentru:

Ploești, București, Brăila, Galați, Constanța, Buzău, Câmpina, Călărași, și alte orșe.

Oferte la redacția revistei.

CITIȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI

REVISTA

„Viața Săceleană”

CITIȚI „BIBLIOTECA MORMÂNTUL DOMNULUI”

Apare odată pe lună

Cu binecuvântarea Sanctității Sale Damianos I

Patriarhul Sfintei Cetăți a Ierusalimului și cu aprobarea Sf. Patriarhii a Bisericii Ortodoxe Române.

50% din vânzarea fiecărui număr al bibliotecii se va versa Patriarhiei Ortodoxe din Ierusalim pentru restaurarea Bisericii Sf. Mormânt de pe Muntele Golgota.

Director: PREOT HAGIU GR. D. CRUCEANU

Doctorand. Decorat cu „Crucea Sf. Mormânt”

Parohul Bisericii Cernica, Ilfov, România.

Domniei-Sale

D. Director școala Primară No. 4.

Satulung

Str. _____

PREȚUL LEI